

Прогнозні значення (на початок періоду) при використанні квадратичної моделі

Період (t)	Значення (y_t)
9 (2009р.)	38489,7
10 (2010р.)	48837

Висновки. На основі статистичних даних проведено аналіз надходження ПІІ в економіку України за 2001-2008 рр. Крім того, побудовано експоненційну та квадратичну моделі динаміки надходження ПІІ в економіку України, за допомогою яких спрогнозовано обсяги надходження ПІІ на 2009 і 2010 роки. Побудовані моделі адекватно відображають досліджуваний процес, оскільки значення коефіцієнта кореляції є близьким до одиниці.

Література

1. Сирський М. В. Інвестиційний процес в умовах ринкової трансформації економіки України / Автореф. ... дис. канд. екон. наук. — Л., 2000. — 20 с.
2. Іноземні інвестиції в Україну / За ред. П. Гайдуцького. — К., 2006. — 248 с.
3. Урядовий портал. Прямі іноземні інвестиції в економіку України / 5 листопада 2008 р. // <http://www.kmu.gov.ua>
4. Статистична інформація. Прямі інвестиції в економіку України / 18 жовтня 2008 р. // <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Матюшенко І. Ю., Божко В. П. Іноземні інвестиції. — К., Вид-во „Професіонал”, 2007. — 334 с.

Надійшла 12.01.2009 р.

УДК 339.137.2: 332.146.2

В. В. БЛАЖЕСВА

ПВНЗ «Університет економіки та підприємництва»

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО РЕГІОНУ

У статті автором визначено перелік індикаторів, які використовують при дослідженні рівня конкурентоспроможності регіону. На основі даних факторів проаналізовано конкурентоспроможність Хмельницького регіону відносно сусідніх регіонів.

In the paper the author has defined the list of indicators, which are used by the research of the regional competitiveness level. On the ground of those factors there has been analyzed the competitiveness of Khmelnytskyu region with the regard to the neighbor regions.

Постановка проблеми. На даний час в економіці відбуваються якісні зміни, пов'язані із глобалізацією, нерівномірністю розвитку, посиленням боротьби щодо формування однополярного і багатопольного світу, загостренням конкурентної боротьби між країнами, регіонами і фірмами. В умовах, коли ринок визначено світовою цінністю, сила будь-якої держави все більше визначаються конкурентноздатністю його виробників. Адже забезпечення конкурентноздатності лежить в основі розробки стратегії розвитку країни, регіону, або окремої фірми. Розвиток країни та її регіонів залежить від усіх елементів ринку і, в першу чергу, від конкуренції суб'єктів господарювання. Але конкурентна перевага фірм створюється й утримується в тісному зв'язку з місцевими умовами. Незважаючи на глобалізацію багатьох галузей виробництва, роль країни і регіону базування фірми останнім часом посилюється, і її успіх у змаганні з конкурентами залежить насамперед від положення справ у країні та окремому регіоні. У свою чергу, країни і регіони також розвиваються в конкурентному середовищі. Технологічні новації у сфері телекомунікацій та транспорту відкривають нові можливості для контактів і взаємодії регіонів незалежно від місця їх географічного розташування. Як наслідок, зростає конкуренція між регіонами.

На даний час можна виділити принаймні п'ять основних причин актуалізації проблеми регіональної конкуренції [6], а саме: регіони та міста все більше стають реальними “двигунами” глобальної економіки; зараз фактично відбувається підрич традиційних економічних засад категорій “місце розташування” та “економічний простір”, на відміну від національних держав та фірм, для регіонів та міст не існує ефективних економічних компенсаційних механізмів. Для них майже не розробляється чітких схем макроекономічного регулювання; регіони та міста грають ключову роль у новітніх процесах децентралізації та перегляду економічної політики, функції економічної координації та регулювання все більше переносяться з національного на міжнародний рівень, а далі транслиються на регіональній та субрегіональній рівні; як свідчить економічна практика, конкурентноздатні регіони і території приваблюють більше приватних інвестицій — прибуток від таких інвестицій є найбільшим у тих регіонах та містах, які створюють своє багатство передусім за рахунок високої

конкурентноздатності.

Конкурентоздатність формується на різних рівнях: товару (послуги), компанії, галузі (ринку), регіону, країни. У зв'язку із цим варто розрізняти відповідно конкурентноздатність товару, фірми, галузі, регіону, країни. У загальному виді конкурентоздатність означає здатність виконувати свої функції (призначення, місію) з необхідними якістю й вартістю в умовах конкурентного ринку. Конкурентноздатність може визначатися в порівнянні з іншими аналогічними об'єктами, часто кращими.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальне визначення конкурентоздатності регіону може бути сформульоване на основі поняття, запропонованого А.З. Селезньовим [7]: конкурентоздатність регіону — це обумовлене економічними, соціальними, політичними й іншими факторами положення регіону і його окремих товаровиробників на внутрішньому й зовнішньому ринках, відбиване через показники (індикатори), що адекватно характеризують такий стан і його динаміку.

Підхід до оцінки конкурентоздатності регіону можна сформулювати, опираючись на концепцію конкурентноздатності країни, запропоновану М.Портером [6]. Конкурентоздатність регіону – продуктивність (продуктивність) використання регіональних ресурсів, і в першу чергу робочої сили й капіталу, у порівнянні з іншими регіонами, що характеризується величиною валового регіонального продукту (ВРП) на душу населення, а також його динамікою [7]. Внаслідок великої складності вона може оцінюватися системою показників й індикаторів. З огляду на нинішню економічну ситуацію в Україні, велике зношування основних фондів (фізичного й морального), важливого значення набуває забезпечення в національній економіці відтворювального процесу на сучасній технологічній й інноваційній основі, що вимагає інвестицій.

Для оцінки факторів формування конкурентної здатності регіону в цілому й можливості впливу регіональних органів влади на її складові доцільно використати модель «національного ромба», запропоновану М. Портером [6] для країни. Роль регіону в створенні конкурентних переваг фірм можна досліджувати по чотирьох взаємозалежних напрямках (детермінантам), що утворюють «регіональний ромб»: параметри факторів (природні ресурси, кваліфіковані кадри, капітал, інфраструктура й ін.); умови попиту (рівень доходу, еластичність попиту, вимогливість покупців до якості товару й послуг й ін.); взаємодоповнюючі й підтримуючі галузі (забезпечують фірму необхідними ресурсами, що комплектують, інформацією, банківськими, страховими й іншими послугами); стратегії фірм, їхня структура й суперництво (створюють конкурентне середовище й розвивають конкурентні переваги).

Регіон як соціально-економічна просторова цілісність, що характеризується структурою виробництва, наявністю форм власності, концентрацією населення, робочими місцями, умовами духовного життя людини, органами управління своєю територією та ін., концентрує в собі всі елементи продуктивних сил, господарські зв'язки і територію. Власне за складом саме цих елементів усі сучасні регіони України різняться між собою. Серед дослідження сучасних регіональних проблем актуальним стає визначення параметрів конкурентоспроможності регіонів, як таких, що детермінують не лише стан, але й перспективи розвитку окремих регіональних систем. Але для цього потрібно знати основні характеристики такої конкурентоспроможності.

Актуальність даної проблеми обумовлена підвищеним інтересом економістів та вчених до визначення конкурентоспроможності регіонів України. Цим питанням займається багато вітчизняних та зарубіжних фахівців. Однак найбільш невизначеною на сьогодні залишається проблема складу показників регіональної конкурентоспроможності.

Метою написання статті є визначення переліку основних показників, що враховуються при аналізі конкурентоспроможності, та їх прирівнення до стану Хмельницького регіону з метою виявлення позитивних та негативних моментів в його розвитку.

Результати дослідження доводять існування ситуації, коли необґрунтованість та відсутність сформованих показників конкурентоспроможності розвитку регіону та його окремих складових одиниць в системі державного сприяння розвитку територій, призводять до комплексного зниження уваги щодо розвитку окремих галузей економіки та стану справ в цілому в регіоні, що призводить до зниження рейтингу регіону відносно інших територій.

В самому регіоні економічна ситуація завжди буде перебувати в динаміці, можна стверджувати, що не існує взаємно однозначної відповідності між змінами в економіці окремого регіону і його місцем розташування в деякій сукупності регіонів. Саме ця обставина визначає появу конкуренції між регіонами. Стосовно сучасних реалій регіональна конкуренція виступає, в одному випадку, як «прагнення створити на своїй території максимально сприятливі умови для залучення капіталу й фінансових ресурсів» [2], а в другому — «є сучасною формою просторової взаємодії регіонів, кожний з яких ... може виступати як підприємець...» [2]. Основною мірою прояву конкуренції між регіонами виступають рейтингові та рангові оцінки. Саме в цих оцінках відбивається здатність кожного регіону продемонструвати певні позиції, кількісні і якісні відмінності від інших регіонів. Здатність створювати кращі умови для розвитку територій, заснована на можливостях суб'єктів регіональних відносин — місцевих органів влади, недержавних організацій і підприємств — спільно формувати й реалізовувати відповідні стратегії розвитку, залучати до цього процесу кращі інтелектуальні, технічні, технологічні й інші ресурси й раціонально їх використати, розуміється як конкурентоспроможність регіону.

Власне вирішення проблеми конкурентоспроможності регіонів може бути зведене у своїй основі до визначення конкурентних переваг й (або) конкурентних позицій, тому що конкурентоспроможність,

конкурентні переваги та конкурентні позиції є взаємозалежними і взаємовизначеними поняттями. В основі конкурентних переваг, як правило, лежать ресурси, які можуть бути використані для забезпечення відповідних оцінок. Такими властивостями володіють лише ті ресурси, які як якісно, так і кількісно відрізняються від аналогічних ресурсів в інших регіонах. У реальності це проявляється в ринковій цінності цих ресурсів на глобальному або на локальному ринках. Тобто «конкурентні переваги — це економічні відносини суб'єктів господарювання, що проявляються в перевазі над конкурентами на ринку в умовах, що реалізувалися під впливом навколишнього середовища. Саме конкурентні переваги забезпечують конкурентоспроможність» [2].

Вирішальними факторами прояву регіональних конкурентних переваг виступають: природні ресурси, розміщені на даній території; рівень розвитку соціальної інфраструктури; рівень життя й стану доходів населення; екологічний стан регіону; рівень технічного розвитку суб'єктів господарювання на конкретній території й ін.

Можна виділити кілька умов, які представляються для регіонів найбільш важливими при формуванні конкурентних позицій. До таких можна віднести: зручне географічне положення й високо транспортне освоєння території регіону; збалансованість бюджетно-фінансової системи; наявність сучасної ринкової інфраструктури й кадрів, що володіють необхідними знаннями й досвідом, достатніми для організації ефективної маркетингової, фінансово-кредитної й біржової діяльності; наявність у регіоні надійного зовнішньоекономічного потенціалу, що робить регіон привабливим як для розвитку виробництва, так і для життя населення; стан економічної структури, шляхи її формування й ін.

Найбільший інтерес становить оцінка потенціалу конкурентоспроможності економіки регіону на основі осмислення системи показників, що характеризують якісний стан основного, людського капіталу, створюваного продукту, а також перспектив їхнього розвитку [2]. В даному випадку конкурентоспроможність регіону можна оцінювати, застосовуючи наступні показники (та їх комбінації): продуктивність праці; рівень оплати праці; капіталомісткість; наукомісткість і технічний рівень виробництва; сукупність знання й наукових заділів, необхідних для самостійного освоєння продукції та її відтворення; обсяги технологічних заділів для реалізації наукових і проектно-конструкторських розробок; ступінь експортної орієнтації або імпоротної залежності регіону; ступінь відповідності рівня розвитку регіону загальному рівню розвитку національного господарства; те ж стосовно динаміки цін на продукцію; експансія регіону (ступінь використання його продукції в різних галузях господарства) тощо [2].

В сучасній економічній науці відбувається становлення нового напрямку – територіального маркетингу, застосування якого спрямоване на підвищення конкурентоспроможності держави та її окремих регіонів, а також ефективності діяльності інституційних одиниць всіх секторів економіки на різних рівнях управління та державного регулювання.

Тепер розглянемо особливості розвитку Хмельницької області та оцінимо її конкурентоспроможність відносно інших областей України.

Область розташована на південному заході Східноєвропейської рівнини в зонах лісостепу і мішаних лісів (Полісся). Рельєф, ґрунтові та агро-кліматичні умови території сприятливі для господарського і сільбищного освоєння. Хмельниччина межує з Тернопільською, Рівненською, Житомирською, Вінницькою і Чернівецькою областями. По території області проходять найважливіші залізниці та шосейні дороги.

Ефективному розвитку туризму в області сприяє наявність великої кількості історико-культурних і архітектурних пам'яток. Є можливість створити і облаштувати туристичні маршрути по місцях, що пов'язані з історичним минулим Хмельниччини.

Область багата на мінеральні ресурси. На сьогодні попередньо та детально розвідано 260 родовищ корисних копалин, з яких експлуатується біля 100, більшість з них місцевого значення (цегельні глини, піски, вапняки для виробництва вапна, вапняки та граніти для виробництва щебеню і буту) [3].

Корисні копалини державного значення представлені вапняками та глинами для виробництва цементу, вапняками для цукрової промисловості, каолінами для фарфоро-фаянсової промисловості та виробництва вогнетривів, гіпсами та кременем. Розвідані і нові види корисних копалин: графіт, сапоніт, глауконіт, фосфорити, облицювальні граніти.

Хмельницька область – це єдиний регіон в Україні та в колишньому Радянському Союзі, де розвідані родовища сапонітових глин – унікальних природних утворень, які вкладають цілу провінцію бентонітової сировини з особливими властивостями.

Область має потужні запаси лікувальних і столових вод. Нині розвідані та досліджені родовища мінеральних вод: Збручанське, Зайчківське, Маківське – типу "Нафтуса", Теофіпольське – типу "Миргородська", Полонське – родоновіди, 10 родовищ столових вод. Всі вони паспортизовані.

Особливе місце в історичному літописі Поділля займає древній Кам'янець-Подільський, одне з найдавніших історичних міст України. Завдяки унікальному поєднанню історико-архітектурної, містобудівельної спадщини, ландшафту каньйону річки Смотрич, древньоруська та середньовічна частина міста проголошена державним історико-архітектурним заповідником. Кількість пам'яток архітектури XV-XIX століть налічує близько 200 будівель та споруд. Могутні оборонні укріплення "Старого міста". Фортеця та фортечний міст, поєднання культових споруд різних релігій залишають неповторне враження.

Враховуючи багату історико-архітектурну спадщину "Старого міста". Національною комісією України у справах ЮНЕСКО в травні 1994 року було рекомендовано включити його кандидатом до реєстру світової

культурної спадщини.

В селищі Меджибіж знаходиться могила засновника однієї з найбільших течій іудейської віри – хасидизму – Баал-Шем Това, яка є меккою для релігійних паломників-хасидів.

Поряд з цим, значний інтерес можуть викликати і інші наявні в регіоні пам'ятки архітектури і давнини, природна екзотика: фортеці в містах Летичеві та Хотині, карстова печера "Атлантида", курорт "Саганів", що знаходиться в мальовничому куточку древніх гір Медобори, "Голубі озера" в лісах поблизу м. Славути, пов'язане з давньою легендою "Святе озеро" в лісах біля м. Ізяслава, каньйони ріки Дністер, що протікає на півдні області, найбільший в Україні і Європі національний природний парк "Подільські Товтри".

Важливе місце серед галузей промисловості займає машинобудування та металообробка, в якій зайнято 44,2% загальної кількості працюючих в промисловості області. Підприємства цієї галузі випускають верстати, ковальсько-пресові машини, трансформатори, сільськогосподарські машини для рослинництва, технологічне обладнання для переробних галузей агропромислового комплексу, кабель, електротехнічні вироби. Найбільші підприємства області – ВАТ "Укрелектроапарат", "Катіон", "Адвіс", "Пригма-Прес", "Термопластавтомат", ВО "Новатор", кам'янець-подільські АТБТ "Мотор" та заводи "Електроприлад" і кабельний, ВАТ "Шепетівський завод культиваторів", Волочеський ВАТ "Номинал", верстатобудівне ВАТ "Говер" у Городку та ін. [3].

Підприємствами області в минулому році освоєно виробництво нових видів продукції. Серед них кормозбиральний комбайн "Марал-125 Поділля" (ВАТ "Адвіс"), техніка для виготовлення тари і упаковки (ВАТ "Термопласт-автомат"), котли опалювальні (ВАТ "Темп"), нові види дискових твердосплавних пил (Кам'янець-Подільський завод дереворіжучого інструменту "Мотор"), конденсатори електролітичної нової серії (ВАТ "Катіон"), комбінований ґрунтообробний агрегат "Поділля" (ВАТ "Шепетівський завод культиваторів"), гама нових трансформаторів (ВАТ "Укрелектроапарат"), радіостанції для тепловозів і електровозів (об'єднання "Новатор"), електропилососи (Шепетівський завод "Пульсар"). Освоєно випуск лічильників газу, води і тепла та іншої продукції.

Провідне місце займає харчова промисловість, обсяги виробництва продукції якої складають 35,4% загальнообласних обсягів. Харчова промисловість представлена такими галузями, як цукрова, хлібопекарська, кондитерська, макаронна, овочеконсервна, м'ясна і молочна, спиртова, пивоварна, борошномельно-круп'яна, тютюнова та інші, в яких зайнято 22,4% загальної кількості працівників промислових підприємств області [3].

Хмельницька область – один з найважливіших в Україні регіонів цукроваріння, де діють 16 цукрових заводів. Найбільші цукрові заводи розташовані у Хмельницькому, Шепетівці, Кам'янець-Подільському, Теофіполі, Городку, Деражні.

Легка промисловість області розвивається на основі переробки місцевої сировини (шкіра) і сировини, що завозиться (вовна, бавовна, текстиль, шкіра). В ній виділяються такі галузі: швейна, текстильна, взуттєва, трикотажна, галантерейна. Серед найбільших підприємств області Хмельницькі ВАТ "Взутекс", ВАТ "Шкіргалантерея", ЗАТ Хмельницьклегпром", Дунаєвська суконна фабрика, Волочеська швейна фабрика "Горинь".

Велике значення для розвитку економіки області має електроенергетика: в м. Нетішин діє Хмельницька АЕС, що підключена до енергосистем України і країн Центральної Європи. В загальній структурі обсягу промислового виробництва частка енергетики складає 34,2% [3].

Відповідно до результатів Всеукраїнського Конкурсу якості «100 кращих товарів України» рішенням конкурсної комісії кращими товарами та послугами Хмельниччини визнано 49 видів продукції та 10 видів послуг. Серед великої кількості підприємств-переможців можна назвати і добре і менш відомі підприємства, які у чотирьох номінаціях представляли на конкурсі свою продукцію, роботи, послуги. Так, наприклад, це: ЗАТ «Хмельницька макаронна фабрика», ВАТ «Красилівський цукровий завод», ТОВ «Продінвест», ТОВ «Бартнік», ТОВ «Верест», ПП «Полуботкін» (номінація «Продовольчі товари»); ВАТ «Взутекс», ТОВ «Літма», ТОВ «Фабрика вікон», ПП «Денітан» (номінація «Промислові товари для населення»); ВАТ «Кам'янець-Подільський завод «Електрон», Волочеський машинобудівний завод «Мотор Січ», ВАТ «Термопластавтомат», ТОВ НВФ «Титан-Т» (номінація «Товари виробничо-технічного призначення»); адвокатське об'єднання «Юрколегія» (юридичні послуги), ВАТ «Хмельниччина-Авто» (технічне обслуговування та поточний ремонт автомобілів), ВАТ по газопостачанню та газифікації «Хмельницькгаз», ПП Дарчук Оксана Олександрівна (послуги гостинного дому «Клеопатра»). Усі переможці даного заходу на регіональному рівні увійдуть у каталог «Кращі товари Хмельниччини», а ті, які вийдуть на рівень державний, матимуть можливість взяти участь у виставці «100 кращих товарів України» у м. Києві, увійти в каталог «100 кращих товарів України» та отримати нагороди.

На сьогоднішній день, за даними ДП «Хмельницькстандартметрологія», яке не лише атестує лабораторії, а й веде реєстр атестованих лабораторій Хмельниччини, в нашій області при різних підприємствах і організаціях, нараховується, наприклад, 140 лабораторій, атестованих на право виконання вимірювань в ході здійсненні контролю якості та безпеки харчових продуктів. Зосередившись на сфері виробництва продуктів харчування, конкретизуємо, що в області атестовано 7 вимірювальних лабораторій підприємств-виробників цукру, 14 підприємств по виробництву молочної продукції, 9 підприємств водопровідно-каналізаційного господарства. До лабораторій, галузь атестації яких максимально охоплює номенклатуру продовольчої сировини та харчової продукції, відносяться в області: акредитована випробувальна лабораторія ДП «Хмельницькстандартметрологія», а також атестовані у державній метрологічній системі лабораторії

Хмельницької облСЕС.

Виділяючи підприємства Хмельниччини з високим рівнем лабораторного контролю якості і безпеки харчової продукції, слід виділити ЗАТ “Хмельницька макаронна фабрика”, КП “Хмельницька маслосирбаза”, ЗАТ “Шепетівський мясокомбінат”, ТОВ “Інтерпродсервіс” і ПП “Балтика”. Доцільно сказати, також, про добре налагоджений в області контроль якості продукції на підприємствах по виробництву хліба — продукція майже всіх цих підприємств проходить випробування в атестованих лабораторіях [10].

Хмельницька область має добре розвинуту транспортну мережу. Важливе значення має її положення на транспортних шляхах, що зв'язують основні промислові райони України (столичний Харківський, Придніпров'я, Донбас) і Росії, а також чорноморські порти із західноукраїнськими областями та країнами Центральної і Східної Європи.

Обласний центр має зручне залізничне сполучення з європейськими столицями: Москвою, Прагою, Братиславою, Варшавою, Будапештом, Белградом.

Період формування в області ринкових відносин характеризується активізацією зовнішньоекономічної діяльності. За останні роки зросли обсяги імпорту та експорту, торговельний баланс регіону має позитивне сальдо. Хмельниччина налагодила стосунки з партнерами 84 країн світу, перелік яких розширюється. Значні обсяги обороту утворились з Російською Федерацією, Німеччиною, Республікою Білорусь.

Більше третини експорту – це живі тварини та продукція тваринництва, експортуються машини та устаткування, продукція харчової промисловості, сільськогосподарська продукція, вироби з паперу, будівельні матеріали.

Основними статтями імпорту є транспортні засоби та запчастини до них, електротехнічне устаткування, телерадіоапаратура, мінеральні продукти, пластмаси та каучук [3].

Значні обсяги експорту спрямовано до Російської Федерації, Німеччини, Молдови, Чеської Республіки, Білорусії. Поставки механічного та електричного обладнання обіймають майже третину експорту області. Значними є обсяги вивозу за межі країни полімерних матеріалів, виробів з каменю, гіпсу, цементу, готових харчових продуктів.

Найбільше імпортованих товарів одержали Німеччина, Російська Федерація, Польща, Білорусія, Італія; одержували переважно механічне та електричне обладнання, недорогі метали та вироби з них, мінеральні продукти.

Вигідне транспортно-географічне положення разом із значними ресурсами в умовах ринкового реформування економіки України створюють потенційні можливості для залучення коштів іноземних інвесторів. Обсяг іноземних інвестицій в область поступово зростає. Партнерами Хмельниччини стали представники 27 країн світу. Найбільші обсяги іноземних інвестицій одержані з Німеччини, Кіпру, Республіки Білорусь, США. Розпочато спільні проекти з Великобританією, Угорщиною, Чеською Республікою, Багамами. Зацікавленість викликали 15 галузей економіки області, серед яких значну частку вкладень отримують машинобудування та металообробка, сільське господарство та харчова промисловість [3].

Висновки. Отже, з вищеподаної інформації можна зробити висновок, що Хмельниччина є досить конкурентоздатним регіоном відносно сусідніх областей (наприклад, за темпами росту обсягів виробництва Хмельниччина займає друге місце після Чернівецької області серед областей західного регіону).

Проте в будь-якому разі економіка області потребує довготривалих відносин з стратегічним інвестором. Підприємства різних форм власності зацікавлені в отриманні прямих інвестицій, шукають співробітництва для забезпечення підприємств новими технологіями та досвідом менеджменту.

Література

1. Агафоненко О.Ю. Про необхідність формування системи показників конкурентоспроможності регіонів // Регіональна економіка. – 2007. – № 1. – С. 56 – 62.
2. Воротников А. Стратегія підвищення конкурентоспроможності регіону // Экономические стратегии. – 2001. – №5-6. – С. 144 – 146.
3. <http://www.khmelnitsky.com/news>.
4. Панкрухин А.П. Территориальный маркетинг // Маркетинг в России и за рубежом. – 1999. – № 5. – С. 99 – 122.
5. Повідомлення головного управління статистики у Хмельницькій області. Соціально-економічне становище області за 2007 рік // Подільські вісті від 1 лютого 2008. – С. 3.
6. Портер М. Международная конкуренция — М.: Международные отношения, 1993.
7. Шеховцева Л. С. Конкурентоспособность региона: факторы и метод создания // Маркетинг в России и за рубежом. – 2001. – № 4. – С. 42 – 47.
8. Шромнік А. Територіальний маркетинг. Проблеми формування маркетингової стратегії міст і регіонів. – Тернопіль: ТІСІТ, 2005. – 52 с.
9. Ярош А. Конкурентоспроможність регіонів та еволюція регіональної політики Європейського Союзу / Регіональна економіка. – 2004. – № 1. – С. 188 – 193.
10. Gateways to the Global Economy/A.E. Andersson, D.E. Andersson (Eds.), Edward Elgar, 2000.

Надійшла 20.12.2008 р.